בס"ד

דעהו

דע את אלקי אביך ועבדהו

גליון מיוחד **לבחורי חמד** • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

גליון קסט - פרשת ויקהל-שקלים - שנת תשפ"ד

פטרון מערכת דעהו:
נתנדב לע"נ הרה"ח **זאב** ב"ר **משה** ע"ה
וזו' האה"ח מרת **פעריל** ב"ר **טובי'** ע"ה

מכון תולדות יהודה סטיטשין
להוצאת ספרי כ"ק מרן רבינו שליט"א

משנת החסידות

שיעור לפרשת שקלים
(שנת תשס"ד)

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

ולקחת את כסף הכפרים:
ע"י השקלים התברר שבני ישראל לא חטאו מעולם

א. כי תשא את ראש: בירור נקודת הפנימיות שבכל ישראל ע"י השקלים

הקדמת שקלי ישראל לשקלי המן | **בכח השקלים לעורר את בחי' 'גנזי המלך' שבישראל** | מנין בני ישראל ונתינת השקלים ככפרה על חטא העגל | **מחצית השקל רומז לאות י' משם הוי"ה** | אות י' רומז לנקו' החכמה שבנפש אלוקות - אהבה המוסתרת הגנוז בכל איש ישראל | **עי"ז נשמרים הם מעינא בישא** | נתינת השקלים גילה נקודה הפנימית שלא נכשלה בעגל | **'מאת האדנים' שנעשו מהשקלים כמו 'מאה כסף' הניתן להוצאת שם רע** | בכל עת קריאת פרשת שקלים עומד משרע"ה וזוקף את ראשן של ישראל

ב. והיה לבני ישראל: חכמת אלוקית מיוחדת אך ורק לבני ישראל

בשעת מתן תורה נתחברה כנס"י עם דודה - 'יום חתונתו' | **'יסוד אבא' - חכמה המושפעת למדת המלכות** | 'כבודי לאחר לא אתן' - לעולם לא ישפיע הקב"ה חכמה אלקית לגוים, וכן לעולם לא יחליפו כנס"י את בן זוגם | **שנים אלו תלויים זה בזה** | מוטל על ה'יסוד אבא' לברר קדושת ישראל | **בקשת משרע"ה אחר כפרת העגל שלא תשרה שכינה על האומותם**

ג. ולא יהיה בהם נגף: הפרת עצת המן בהתגלות קדושת ישראל ע"י השקלים

בכל דור יש אתפשטותא דמשה - 'יסוד אבא' - השומר את נקו' החכמה | **טעם שנגזרה כליה על ישראל - מפני שהשתחוו לצלם** | המן עשה עצמו עבו"ז כדי לעורר חטא זה | **מרדכי הצדיק 'לא יכרע ולא ישתחוה' - מצד נקודת ה'י' שבו** | לקיחת אסתר לבית אחשורוש היא כחשד על כנס"י המשתעבדת לא-ל אחר | **באמת לא נטמאה אסתר באחשורוש - כי 'כבודי לאחר לא אתן'** | מרדכי - בחי' יסוד אבא - היה שומר עליה | **אל תיקרי 'לבת' אלא 'לבית'** | אסתר' מלשון 'אסתיר' | **חטא לשון הרע הוא פגם בספירת החכמה** | בחסרון אות י' בשם 'אסתר' מתעוררת עליה 'לשון הרע' | **בהתגלות האות י' מתבטלת הלשון הרע** | בכח מצות השקלים - התגלות עצמות קדושת ישראל - נתבטל עצת המן

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

רגלי חסידיו ישמור:
דער 'משקל' - זיך אויסצורייניגן פון 'פסולת החסידות'

עמוד ה'

א.

כי תשא את ראש: בירור נקודת הפנימיות שבכל ישראל ע"י השקלים

נתינת השקלים בחודש אדר הכניעו את שקלי המן

איתא בגמ' (מגילה יג:) 'אמר ריש לקיש גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקליו, והיינו דתנן (שקלים פ"א מ"א) באחד באדר משמיעין על השקלים'. מבואר בגמ' שנתינת השקלים של כלל ישראל בחודש אדר היא שעמדה להם לזכות להפר עצת המן הרשע שחשב להתגבר עליהם בכח עשרת אלפים ככר הכסף שרצה לשקול אל גנזי המלך ביהודים, ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשקליהם. [ואע"פ שלכאורה מה ענין השקלים שמשמיעין עליהם כבר בתחילת החודש לנס פורים שנעשה רק באמצעותו, אלא שמצינו כתוב במגילה (ט, כב) 'והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב', הרי שכל החודש משתייך להתהפכות היגון והאבל לשמחה וליום טוב, ומוכח שכולו שייך ליו"ט פורים].

בכח השקלים לגלות 'גנזי המלך'

והנה השקלים ששוקלין בני ישראל בחודש הזה להביאם לבית המקדש יסודתם במקום נעלה ועמוק מאוד בקדושה, במקום שלא שולטים בו עין כלל. וראיה לכך מדברי ה'לעומת זה' בטומאה, מה שאמר המן עצמו לאחשורוש (שם ג, ט) 'ועשרת אלפים ככר כסף אשקול וגו' להביא אל **גנזי** המלך', הרי שהשקלים ניתנים למקום של **גניזה וסתר**, ובנתינתם אכן ביקש המן להתעלות ולהגיע לדרגה עמוקה וגבוהה הלזו, ובכך להתגבר על היהודים. ובכן גם שקלי הקודש של ישראל הבאים להכניע שקלי המן, בהכרח שייכים גם הם למקום עמוק וגנוז בהיכלי הקדושה, והיינו שבכוחם לגלות ענין סתום מאוד הנעלם ונסתר מכל רעיון.

מניית ישראל ע"י השקלים - לעורר חלק ה'גנוז' שבהם

ואכן חזינן כן ממה שהשקלים ניתנים כדי למנות את ישראל באופן שלא ישלוט בהם עין הרע, וכמ"ש (שמות ל, יב) 'כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם, ונתנו איש כופר נפשו לה' וגו', ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם', הרי ששורש מצות נתינת השקלים הוא לפקוד את מספר בני ישראל באופן שיהא סמוי מן העין, כי 'אין הברכה מצוייה בדבר המנוי אלא בדבר שאין העין שולטת בו' (תענית ח: ב"מ מב.), ולכך סופרים את שקלים במקום למנות את ישראל עצמם. **הרי שהשקלים מגיעים למקום עמוק ונעלה מאוד הסמוי מעין כל בריה, ושם יכולין לפקוד את מספרם באופן שלא ישלוט בהם עין הרע.**

נתינת השקלים בא לכפר על חטא העגל

והענין בזה, כי הנה מצות השקלים ניתנה בתחילה לישראל בכדי לכפר עליהם על חטא העגל, שהרי נצטוה משה למנותם אחר מעשה העגל כדי לידע מנין הנותרים (ראה רש"י להלן פסוק טז), וע"ז אמר הקב"ה כי תשא את ראש בנ"י ונתנו איש כופר נפשו וגו'. ועד"ז פירש האוה"ח הק' את לשון הכתוב '**כי תשא** את ראש בני ישראל' - שהוא לשון 'מעלה', כלומר שתשא את ראש בני ישראל שראשם נמוך לצד חסרונם במעשה העגל, עכ"ד עיי"ש. הרי שהטעם שציוה השי"ת למשה למנות את בני ישראל ושיתנו את שקליהם לכך הוא כי עי"ז יתכפר להם עון ההוא.

מחצית השקל רומז לאות י' משם הוי"ה

וענין התיקון והכפרה הנעשה בכח השקלים יבואר ע"פ מה שנודע שענין השקל מרמז לאות י' מהשם הוי"ה, וכדאיתא ברע"מ (זוה"ק ח"ב קפז:), שהרי 'עשרים גרה' הוא השקל השלם, [ורומז לאות יו"ד במילואו], ו'מחצית השקל' הוא י', בחי' אות י' משם הוי"ה, עיי"ש. וכן נודע (ראה קדושת לוי פר' תשא) שהארבע פרשיות, שקלים זכור פרה והחודש, הם כנגד ארבעת האותיות של שם הוי"ה, ונמצא לפי"ז שפר' שקלים מכוון לאות י' מהשם.

נקודות:

והנה השקלים ששוקלין בני ישראל בחודש הזה להביאם לבית המקדש יסודתם במקום נעלה ועמוק מאוד בקדושה, במקום שלא שולטים בו עין כלל. וראיה לכך מדברי ה'לעומת זה' בטומאה, מה שאמר המן עצמו לאחשורוש 'ועשרת אלפים ככר כסף אשקול וגו' להביא אל גנזי המלך', הרי שהשקלים ניתנים למקום של גניזה וסתר

~

שחלה אחריות על הרעיא מהימנא לברר ענין זה בכל הדורות ובכל המצבים שיעמדו בהם זרע הקודש, שהוא יעמוד עמנו ויזקוף את ראשינו מעל לכל הפגמים והחטאים הנעשים ברבות הזמן, והוא יגלה את נקודה הפנימית שבכל נפש ישראל הנקי וטהור מכל חטא ועוון ועומדת תמיד בנאמנותה לבוראה יתברך, וזה מתגלה בעת קריאת פרשת שקלים בכל שנה ושנה

אות י' רומז לנקו' חכמה שבנפש אלוקות - אהבה המוסתרת הגנוז בכל איש ישראל

והנה האות י' של הוי"ה היא כנגד ספירת החכמה, ונמצא שהשקלים מרמזים לבחי' חכמה עליונה, אשר על שם זה הם מתוארים בשם 'שקל הקודש', וכדרך שאמרו בזוהר (ח"ג סא.) שחכמה איקרי 'קודש'. ונודע מה שביאר התניא (פרק יח) באריכות, שענין ספירת החכמה היינו נקו' פנימיות שבנפש אלוקות, בחי' עצמיות קדושת ישראל, ששם לא מגיע שום חטא ועוון, והיא ענין האהבה המוסתרת שיש לכל אדם מישראל להשי"ת, אשר מצד נקודה זו מוכן הוא תמיד למסור נפשו על קדושת שמו יתברך באופן למעלה מהשגה. ומטעם זה קורין לבני ישראל בשם 'יוד', להורות על נקודת הי' - פנימיות החכמה שבנפש אלוקות, שגנוז וטמון בכל איש מישראל.

מנין בנ"י מצד נקודה הגנוזה שבהם הנעלם מעין כל בריה

וכאשר סופרים את מספר בני ישראל ע"י השקלים, **אזי מונין את נקודה עמוקה זו של עצם היהדות הטמון בפנימיות כל נפש מישראל, שהיא בחי' 'גנזי המלך' הסמוי מעין כל**, אשר שם לא שולט שום עין בישא, כי היא אכן נעלם מעיני כל חי, ואין לאדם שום השגה ותפיסה בה.

נתינת השקלים כדי לעורר נקודה הפנימית שלא נכשלה בעגל

ובזה מבואר ג"כ מה שניתנו השקלים לכפר על בני ישראל על חטא העגל. כי הנה כאשר עשו ישראל את אותו מעשה במדבר, וימירו את כבודם בתבנית שור, אזי נתעוררה חשד עליהם לומר שנכשלו בחטא עבודה זרה וכפרו ח"ו באלקי ישראל. **וכדי לתקן זה היה צורך לגלות נקודה פנימית זו של קדושת ישראל המופרשת ומבדלת מכל חטא ופגם**, אשר מצדה לעולם לא יעבדו ישראל ע"ז ולא ישתחוו לא-ל אחר, שהוא עצמיות נשמת יהודי, כטעם 'כל הכופר בע"ז נקרא יהודי' (מגילה יג.).

לכן נצטוה אז משה מאת המקום למנות את ישראל, ושיתנו לכך שקלים - המרמזים לנקו' החכמה שבנפש אלוקות, וזה כדי לעורר את נקודה הפנימית העומדת תמיד באמנה עם השי"ת ואינה חוטאת כלל, ובהתעוררותה תתברר ותתגלה שמעולם לא חטאו בני ישראל בעון העגל, כי אכן מצד קדושתם העצמית לא שייך כלל פירוד ומרידה באלקיהם.

וע"ז אמר לו הקב"ה 'כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם', כלומר שע"י מנין זה ישא את ראשם ומקורם למעלה, כי עי"ז תופיע שורשם בקדושה, שהוא בחי' חכמה שבנפש אלוקות, ותתגלה נקודה העמוקה שבהם, שהוא שורש נפשם האלקית שבה לא מגיע שום פגם ועון, ובזה ישאו ראש למעלה מכל חטאותם.

'מאת האדנים' שנעשו מהשקלים כמו 'מאה כסף' הניתן להוצאת שם רע

ואכן נודע כי מהשקלים האלו ששקלו אז ישראל, עשו אח"כ את מאה האדנים (להלן לח, כז; ראה רש"י כאן פסוק טו). ואיתא בזוה"ק (ח"ג רעו: עיי"ש) בפסוק (דברים כב, יט) 'וענשו אותו מאה כסף וגו' כי הוציא שם רע על בתולת ישראל', שאמירתו של משה רבינו לה' אחר חטא העגל ש'חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב' (שמות לב, לא), שחטאו ישראל בהשתחוום לעבו"ז וכאילו שעבדו את עצמם בזה לא-ל אחר - **היתה כעין הוצאת שם רע על בתולת ישראל, הרומזת ל'כנסת ישראל'**, לומר שנבעלה לאיש זר, כי באמת לא נכשלו הם מעולם, רק הערב רב אשר בקרבם הם שחטאו. ולכך נענש כביכול משה ב'מאה כסף', שהוא מאת האדנים שנעשו משקלי הכסף שהביאו בני ישראל אח"כ בעת מניינם (ראה תיקו"ז קמו., שם קלא:).

מאה אדנים הם כנגד אות י' משם הוי"ה - נקו' חכמה שבנפש אלוקות

והענין בזה מתבאר ע"פ האמור, כי האדנים האלו שנעשו מהשקלים באו לברר את קדושתם של העם ישראל, ולומר שבעצם לא נבעלו מעולם לאיש אחר, אלא טהורים ונקיים הם מכל עבירה ופגם, **והוא הגילוי של קדושת היהדות הגנוז בלב כל איש ישראל הרמוז בענין השקלים כנ"ל.** ואכן 'מאה' האדנים רומזים לאות י' משם הוי"ה, בהיחשב לי' **פעמים** י', כנודע מכתבי האריז"ל, והיינו שבכאן נתגלה עצמות קדושת ישראל, נקודת הי' - חכמה שבנפש אלוקות, ובזה נעשה כפרה ותיקון לחטא העגל, כי נתבררה טהרתם של העם הקודש.

משרע"ה עומד וזוקף את ראשן של ישראל

ולא רק באותו הדור בלבד נצטוה משה רבינו לישא את ראש ישראל ולברר את קדושתם אחר החטא, אלא כמו שאמרו במדרש (תנחומא תשא ג) שאמר לו הקב"ה 'כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים, ואתה זוקף את ראשן, כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לְפָנַי כאילו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשן. מנין, ממה שקראו בענין 'כי תשא את ראש', שא את ראש לא נאמר, אלא כי תשא'. והיינו לומר שחלה אחריות על הרעיא מהימנא לברר ענין זה בכל הדורות ובכל המצבים שיעמדו בהם זרע הקודש, **שהוא יעמוד עמנו ויזקוף את ראשינו מעל לכל הפגמים והחטאים הנעשים ברבות הזמן, והוא יגלה את נקודה הפנימית שבכל נפש ישראל הנקי וטהור מכל חטא ועוון ועומדת תמיד בנאמנותה לבוראה יתברך**, וזה מתגלה בעת קריאת פרשת שקלים בכל שנה ושנה.

ב.

והיה לבני ישראל: חכמת אלוקית מיוחדת אך ורק לבני ישראל

יום חתונתו זה מתן תורה

נבוא להעמיק יותר בעז"ה בענין גודל מעלת וקדושת ישראל המתגלה בכח השקלים. הנה בשעת מתן תורה, שהיתה זמן 'יום חתונתו' של כנסת ישראל עם דודה (תענית כו:), כי נתקשר ונתדבק עמנו השי"ת אז כדרך יחוד חתן וכלה, נתן לנו הקב"ה את חכמת התורה, שהיא חכמת האלוקות, ובזה נתחבר הוא יתברך איתנו והיינו לאחדים.

חכמת התורה ניתנה לבחי' חכמה שבנפש אלוקות

והיינו שחכמה נעלית ונפלאה זו ניתנה לבחי' החכמה שבנפש אלוקות, **שביכולתה לבד להתקשר לחכמה זו ולהרגיש בה האלוקות השורה ומאיר בה, ובה תוכל שוב להידבק אל בוראה למעלה.** וחכמה זו היא החיות הניתן לנפש האלוקות, וכמ"ש (קהלת ז, יב) 'החכמה תחיה בעליה', כי ממנה היא שואבת ומקבלת חיותה וכח קיומה מאת השי"ת.

'יסוד אבא' - חכמה המושפעת למדת המלכות

והשפעת החכמה לישראל נקראת בשם **'יסוד אבא'**, שהיא דרגת משה רבינו ע"ה (ע"ח שער הכללים פ"י) - הסרסור בין הקב"ה לעם ישראל בנתינת התורה. כי 'יסוד' פירושו כח השפעה, **'אבא'** הוא דרגת חכמה, וחכמה הלזו ניתנת לכנסת ישראל, מדת המלכות, ע"ד **'אבא יסד ברתא'** (זוה"ק ח"ג רנח.), היינו השפעת חכמה המושפעת דרך היסוד למדת המלכות, בחי' ברתא דמלכא.

כריתת ברית מהשי"ת שלא ישפיע חכמה אלוקית לגוים

והנה כמו שאמרנו לעיל בענין נקו' החכמה שבנפש, שנקודה זו מקושרת ומודבקת עם השי"ת, ואין בכח הסט"א לשלוט עליה כלל, כי לעולם לא תחליף היא את בוראה באחר ח"ו, והיא עומדת תמיד בנאמנותה ל'יום חתונתו' של זמן מתן תורה. **כן הדבר גם בחלק ההתקשרות והחיבור שנתדבק עמנו הקב"ה בעת ההוא ע"י נתינת התורה שגם זה לא יסיר ממנו לעולמים.**

והיינו לומר, כי חכמה אלוקות זו מיוחדת לעם הקודש בלבד, ולא הנחילה השי"ת אלא לבני ישראל עם קרובו להיות לנו לנחלה כיום הזה, ולא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום. ולא עוד, אלא שלעולם לא תתבטל חיבור נעלה זה הבא מכח התורה הק', כי הקב"ה כרת עמנו ברית בחורב שלעולם לא ישפיע את נקו' פנימיות החכמה, בחי' האלוקות שבתורה, לנכרים ואומות העולם. וזה ע"ד שאמרו ז"ל (סנהדרין נט.) 'עובד כוכבים שעוסק בתורה חייב מיתה, שנאמר (דברים לג, ד) תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב', אל תיקרי 'מורשה' אלא 'מאורסה' (ברכות נז.). כלומר שיש יחוד וחיבור כמו אירוסין ונישואין בנתינת התורה לעם ישראל בלבד, ואין לזר חלק איתה.

'תורה בגוים לא תאמין' - שאינם מרגישין חיות ואור אלוקות בתורה

וזהו שאמרו חז"ל (איכ"ר פ"ב, יז) 'אם יאמר לך אדם יש חכמה בגוים - תאמין', מכל מקום 'יש תורה בגוים - אל תאמין'. וכוונתם בזה לומר, כי אע"פ שגם הגוים יכולין להבין ולהשכיל את חכמה החיצונית שבתורה, אבל את חלק הפנימי שבה, ה'טעם תורה' והאלוקות שמרגישים בה כלל ישראל לעולם לא ינחלו, **כי אור העליון וחיות הנעלה המונחים בדברי תורה מיוחדים רק לבני ישראל שיש להם ג"כ אור גנוז הטמון בנפשם**, ומצד נקודה אלוקות זו מתדבקים הם בהקב"ה ע"י התורה, ואילו הגוים שאין להם נקו' חכמה שבנפש, אין להם שום שייכות לדרגת החכמה והחיות של אלוקות.

כבודי לאחר לא אתן

ועל ענין זה נאמר (ישעיה מב, ח) 'אני ה' הוא שמי **וכבודי** לאחר לא אתן', ו'**כבוד**' רומז לבחי' חכמה כנודע, כטעם (משלי ג, לה) '**כבוד חכמים** ינחלו' (ע"פ אבות פ"ו מ"ג), והיינו לומר שנקודת החכמה של השי"ת איננה נמסרת למקום החיצונים ואין לסט"א שום שליטה עליה. וזה כולל שני הדברים הנזכרים; הן מה שכנסת ישראל אינה יכולה לפגום בנקו' פנימיות החכמה שבה, כי בשום אופן לא תוכל לשעבד אותה לא-ל אחר ולהוציאה מתחת ידי בוראה, והן מה שלעולם לא ישפיע הקב"ה את פנימיות חכמת אלוקות אל החיצונים ולגויי הארצות, כי חכמה זו מיוחדת אך ורק לעם הקודש שקיבלוה באהבה בעת מתן תורה, ולא ייתן לעולם לעם אחר.

כיון שאין כנס"י מחליפה את בת זוגה לכן אין החכמה ניתנת לזולתה

ובאמת שנים אלו תלויים זה בזה, כי מכיון שכנסת ישראל אינה משעבדת נקודה זו לאחרים, ובשום אופן לא תשתחווה לא-ל אחר, הנה כמים הפנים לפנים - לעומתה גם הקב"ה לעולם אינו משפיע את בחי' החכמה

למי שאינו ראוי לה. ומכלל לאו אתה שומע הן, שבזמן שישנה חשד על כנסת ישראל שהחליפה ח"ו את בת זוגה, ומרדה בנאמנותה לבעלה, אזי יש מקום לחשוד ג"כ כביכול למעלה שישפיע את פנימיות החכמה גם לאומות העולם.

מוטל על ה'יסוד אבא' לברר קדושת ישראל

ונמצא שאחריות מוטלת על דרגת ה'יסוד אבא' - שתפקידו הוא ענין השפעת החכמה למדת המלכות כנ"ל - **לברר ולגלות את קדושת ישראל, שלעולם אינם מורדים בהקב"ה**, וגם בעת שנראה מבחוץ שאכן עבדו והשתחוו לעבו"ז אין זה בפנימיותם באמת, ולא בא זאת להם רק מצד הא-ל זר שבליבם ומהחיצונים המתערבים בעניינם, אבל מצד עצם מהותם ונקודת נפשם קדושים וטהורים הם, ועומדים תמיד בנאמנותם להקב"ה. וממילא ראויים המה בלבד ג"כ להשפעת פנימיות החכמה והשגות אלוקות.

בקשת משרע"ה אחר כפרת העגל שלא תשרה שכינה על האומות

ועל כן כאשר חטאו ישראל בעגל ונחשדו בפגם עבו"ז ח"ו, הוצרך משרע"ה - דרגת יסוד אבא - להוציא ולגלות קדושתן של ישראל, **וזה נעשה ע"י נתינת השקלים שעניינה התגלות נקו' פנימיות החכמה שבנפש אלוקות כנ"ל, ועי"ז הרים ונשא את ראשם למעלה מכל חטאיהם, והתברר שמצד פנימיות נשמתם נקיים הם מכל חטא.** ולזה ביקש משה אח"כ 'ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה' (שמות לג, טז) - 'שלא תשרה שכינה על עובדי כוכבים' (ברכות ז.). כי מכיון שנתגלה מעלת העם הקודש שלא מסרו את נקו' החכמה שלהם למקום שאינו ראוי לה, לכן כנגדם לא ישרה הקב"ה ג"כ את שכינתו ואלקותו על עובדי אלילים, ע"ד 'וכבודי לאחר לא אתן'.

ג.

ולא יהיה בהם נגף: הפרת עצת המן בהתגלות קדושת ישראל ע"י השקלים

בכל דור ישנו 'יסוד אבא' השומר את נקו' החכמה

והנה כמו שאמרנו שמשרע"ה - בחי' יסוד אבא - פעל התגלות נקו' החכמה בישראל, והיא מה שמופקעים המה מכל פגם של השתעבדות לעבו"ז, כן הדבר במשך הדורות, **שהרי בכל דור ודור ישנו בחי' יסוד אבא העומד בדרגת משה רבינו,** וכמו שאמרו ז"ל (תיקו"ז סט, קיד.) 'אתפשטותא דמשה שבכל דרא ודרא', ובכל זמן שמתעוררת חשש שהשתעבדו ישראל לאלילים, יש צורך למנהיג הדור להוציא זכיותיהן של ישראל, ולברר שבפנימיות ליבם לא עבדו כלל ישראל עבו"ז.

וזה היה עניינו ופעולתו של מרדכי הצדיק בזמן הנס פורים, ששקול היה בדורו כמו משה בדורו (אסת"ר ו, ב), והוא היה ג"כ בבחי' 'יסוד אבא' כמבואר בכתבי האריז"ל (פע"ח שער הפורים פ"ה), **ועל כן פעל הוא ג"כ לברר את קדושת ישראל שמצדה אינם יכולים כלל לעבוד אלהים אחרים** וכמ"ש.

טעם הגזירה על ישראל - מפני שהשתחוו לצלם

כי הנה איתא בגמ' (מגילה יב.) 'שאלו תלמידיו את רשב"י, מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל שבאותו הדור כליה. אמר להם, אמרו אתם וכו'. אמר להם, מפני שהשתחוו לצלם. אמרו לו, וכי משוא פנים יש בדבר. אמר להם, הם לא עשו אלא לְפָנִים, אף הקב"ה לא עשה עמהם אלא לפנים', עכ"ל הגמ'. הרי שהיה טענה על ישראל שבאותו הדור על מה שהשתחוו לצלם, שהוא ענין פגם עבודה זרה.

המן עשה עצמו עבו"ז כדי לעורר חטא זה

ואכן המן הרשע ברצותו לעורר חטא זה על ישראל, עשה עצמו עבודה זרה (שם י:), ותבע שכל עבדי המלך יכרעו וישתחוו אליו, וע"י שישתחוו אליו גם בני ישראל - שהוא פגם עבו"ז - יוכל להתגבר עליהם ולעשות בהם כליה ח"ו.

'לא יכרע ולא ישתחוה' - מצד נקודת ה'י' שבו

אך מרדכי הצדיק, ה'יסוד אבא', שמשמרתו בקודש הוא לשמור את בחי' החכמה שלא תינתן ותשעבד למקומות הזרים, על כן 'לא יכרע ולא ישתחוה' (אסתר ב, ג), כי אין הוא פוגם את נקו' החכמה כלל. ונאמר הלשון בפסוק בתוספת י' - 'לא יכרע ולא ישתחוה', שפירושו דבר ההווה תמיד (עי' רש"י בראשית יח, יט ועוד), ולא נאמר בלשון עבר 'לא **כרע** ולא **השתחוה**', לומר שזה חוק ומציאות קבועה שלא תשתנה לעולם, ולהדגיש כי לא שייך כלל שמרדכי יכרע וישתחוה. וזה אכן מצד האות 'י', נקו' החכמה הפנימית שבנפש כנ"ל, שמכוחה אין יכולים להשתחוות לעבו"ז.

מרדכי הצדיק - בחי' יסוד אבא - גילה כן על כל היהודים

והנהגת מרדכי לא ללמד על עצמו יצאה, אלא ללמד על הכלל כולו יצאה, שזה גילוי על כל היהודים שלעולם אי אפשר להם להשתחוות לעבו"ז, **ואפילו כאשר אכן משתחוים המה לה, אין זאת אלא בחיצוניות, אבל לאמיתו של דבר 'לא יכרע ולא ישתחוה'**, כי כל ישראל מכונים בשם 'יהודים' הכופרים בעבודה זרה ואינם משתחוים לה באמת. ומרדכי הצדיק בהיותו ה'יסוד אבא' היה עליו לברר ולגלות קדושה עמוקה זו המונחת בתוך כל ישראל.

לקיחת אסתר לבית אחשורוש היא כחשד על כנס"י המשתעבדת לא-ל אחר

והנה גם לקיחת אסתר לבית אחשורוש מורה לחשד זו שהתעוררה על כנסת ישראל. כי הנה אסתר המלכה רומזת למדת המלכות כנודע, ונרמז גם במה שנקראת 'אסתר' ע"ש 'אסתהר' (מגילה יג.), שהיא הירח, הנמשלה לכנסת ישראל כידוע מזוה"ק (ח"ג יב.). והיא הרי היתה אשת מרדכי (שם), ורומז לענין יחוד כנס"י עם דודה, מה שהקב"ה משפיע החכמה למדת המלכות. וכאשר נלקחה היא למלך אחשורוש נתעוררה בזה חשד כאילו כנס"י שיעבדה עצמה לא-ל אחר, ולהיות תחת ממשלת איש זר ח"ו.

אסתר הכניסה שידה תחתיה - כי 'כבודי לאחר לא אתן'

אך בוודאי לא היתה זאת אלא חשד בעלמא, וכמו שאמרו בזוה"ק (שם ערה:) כי כל מי שאומר שנטמאה אסתר המלכה מאחשורוש ח"ו הרי הוא מוציא שם רע על בתולת ישראל, כי בוודאי לא שלטה בה ידיו הטמאות, שהרי נתלבש בה השכינה הק', והרי נאמר 'וכבודי לאחר לא אתן', אלא היא הכניסה אליו שידה במקומה (שם רעו.), עיי"ש. הרי שאמרו שהפסוק הזה מעיד **שלא שייך שמדת כנס"י תפגמה בקבלת עול זרים עליה, כי מצד עצם מהותה אין לה אפשרות כלל למרוד בבעלה.**

מרדכי - בחי' יסוד אבא - היה שומר עליה

ומרדכי הצדיק היה שומר תמיד על זה, וכמ"ש (ב, יא) 'ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר ומה יעשה בה', כי אכן היתה זאת תפקידו לשמור את המלכות שלא תפגום בנקו' החכמה שבה כנ"ל, ולא ישלטו עליה ידי זרים.

אל תיקרי 'לבת' אלא 'לבית'

ויש לרמז הדברים במה שדרשו חז"ל (מגילה שם) במש"כ (פסוק ז') 'לקחה מרדכי לו לבת' - 'אל תיקרי לבת אלא לבית'. כי 'בת' היא ענין ברתא דמלכא, מדת המלכות, ומרדכי הצדיק מצד היותו משפיע אליה נקו' החכמה, בחי' אות י', ע"ד אבא יסד ברתא הנ"ל, גרם שתהיה מ'בת' ל'בית', ומצד זה היתה היא אכן תמיד באמנה איתו (ע"פ שם פסוק כ').

'אסתר' מלשון 'הסתר אסתיר'

ונודע מה שאיתא בגמ' (חולין קלט:) 'אסתר מן התורה מנין, ואנכי הסתר אסתיר' (דברים לא, יח). ופירש רש"י שם, 'אסתר - הסתר אסתיר, בימי אסתר יהיה הסתר פנים ומצאוהו צרות רבות ורעות'. הרי ששורש שם אסתר הוא בתיבת 'אסתיר', אלא שנחסרה בה היו"ד ונעשית 'אסתר'.

חטא לשון הרע - פגם בספירת החכמה

והנה **'אסתר'** (חסר י') בגימ' **'לשון הרע'**. ונודע מהאריז"ל שחטא לשון הרע הוא פגם בענין החכמה, ומטעם זה עונשו צרעת שהוא הסתלקות מוחין דחכמה, שלכן מביאין לטהרתו לוג שמן המורה על בחי' חכמה (ואכהמל"ב).

בחסרון אות י' בשם 'אסתר' מתעוררת עליה 'לשון הרע'

והכי נמי נרמז הדבר בענייננו. כי הנה כאשר נחסרה אות ה'י' בתיבת 'אסתר', המורה שאין ניכרת בה נקו' החכמה שבנפש אלקות, אזי מתעורר עליה 'לשון הרע', והיא מה שהחיצונים מדברים ומוציאים לעז על מדת המלכות לומר שהיא נבעלת לאסור לה, ואינה נאמנת לנקו' החכמה שבה, שהיא חלק אלקי הטמון בקרבה. וזה כמו טענת המן הרשע - ש'ליכא דידע לישנא בישא כהמן' (מגילה שם ע"ב) - לומר שנכשלו ישראל בחטא עבו"ז ח"ו.

ע"י התגלות הי' מתבטלת הלשון הרע וגזירת הכליה

אך כאשר ממשיכים אליה את האות 'י', ומגלים את נקו' פנימיות החכמה שבה, בבחי' 'אסתיר' (מלא), הרי בזה מתבטלת כל הוצאת השם הרע עליה, ומתגלה לעין כל את גודל קדושת נשמת ישראל, שאין בכוחה כלל לשעבד עצמה לשעבודים זרים, ותמיד היא נשארת בנאמנותה לבוראה החביב עליה מכל. **ובהתגלות זו נעשה המתקה ג"כ לגזירת הכליה רח"ל שנתעוררה על ישראל מכח חטא השחואה לצלם, כי מאחר ש'הם לא עשו אלא לְפָנִים, אף הקב"ה לא עשה עמהם אלא לפנים'.**

בכח מצות השקלים - התגלות קדושת ישראל - נתבטל עצת המן

ולפי האמור לעיל מצות נתינת השקלים גורמת להתגלות נקו' האות י', והיא עיקר המנוי במנין בני ישראל. ועל כן שפיר אמרו חז"ל 'גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקליו', **כי המן בגודל רשעותו רצה להעלים על קדושת נשמות ישראל, ולכן רצה לשקול עשרת אלפים ככר כסף אל גנזי המלך ביהודים לאבדם ח"ו.** אך ברוב רחמנותו של מי שאמר והיה העולם הקדים לכך את שקלי ישראל, המעורר את 'גנזי המלך' - נקו' החכמה שבנפש אלקית, ועי"ז הופר עצתו, ופור המן נהפך לפורנו.

נקודות:

כיון שכנסת ישראל אינה משעבדת נקודה זו לאחרים, ובשום אופן לא תשתחווה לא-ל אחר, הנה כמים הפנים לפנים - לעומתה גם הקב"ה לעולם אינו משפיע את בחי' החכמה למי שאינו ראוי לה. ומכלל לאו אתה שומע הן, שבזמן שישנה חשד על כנסת ישראל שהחליפה ח"ו את בת זוגה, ומרדה בנאמנותה לבעלה, אזי יש מקום לחשוד ג"כ כביכול למעלה שישפיע את פנימיות החכמה גם לאומות העולם

~

אך מרדכי הצדיק, ה'יסוד אבא', שמשמרתו בקודש הוא לשמור את בחי' החכמה שלא תינתן ותשעבד למקומות הזרים, על כן 'לא יכרע ולא ישתחוה' (אסתר ב, ג), כי אין הוא פוגם את נקו' החכמה כלל. ונאמר הלשון בפסוק בתוספת י' - 'לא יכרע ולא ישתחוה', שפירושו דבר ההווה תמיד

א.
ענין מצות השקלים להתקשר בחלק העליון של הנשמה

כל העובר על הפקודים מבן עשרים שנה ומעלה יתן תרומת ה' (ל, יד).

במשנה (שקלים פ"א מ"ג) אמרו חז"ל כי אין ממשכנים את **הקטנים** על מצות השקלים, ומפרש הרע"ב דהיינו עד בני **כ' שנים**, כמו שכתוב בפסוק. אכן בתוס' יו"ט (שם מ"ד) העיר על כך מדברי שאר הראשונים, כי הפסוק אינו עולה על מצות השקלים לדורות, ובודאי כי גם במצוה זו חייבים בשלימות **מבן י"ג** ומעלה, עיי"ש ובדברי אחרונים שדנו בגדרי המחלוקת.

ויש לומר בזה, כי אמרו חז"ל (במדב"ר יח, ד) כי **בית דין של מעלה** אין דנין את האדם אלא מבן **עשרים שנה** ומעלה, ואילו **בית דין של מטה** דנים מאז היותו **בן י"ג**. ואפשר לומר כי בני ישראל **במדבר** שהיו במקום מופשט **ונעלה מיישוב העולם**, היו אז בבחי' **שמים**, ולכן נידונו על פי כללי **הבית דין של מעלה**, ולכן היו השקלים לכפר על נפשותם רק **מבן עשרים שנה** ומעלה. אבל בדורות הבאים אחר כך, אחר שנכנסו לארץ ישראל, כבר הם נידונים על פי **הבית דין של מטה**, ולכן סוברים הראשונים שהחיוב מתחיל **מבן י"ג** ומעלה.

אכן יש לבאר למה דוקא במצוה זאת נתחייבו לכתחלה רק מבן עשרים שנה, שהוא על פי הדין של מעלה כנזכר. ויש לומר כי זה הוא דבר עיקרי בכלל ענין מחצית השקל, כאשר יתבאר בעז"ה. ונקדים את דברי הבני יששכר (אדר ב, ג) שהביא בענין מצוה זו את מאמרו של המגיד ממעזריטש זי"ע על הפסוק עשה לך שתי חצוצרות כסף (במדבר י, א), ודיבר בקדשו כי שתי **'חצוצרות'** הם שתי **'חצאי צורות'**, והם **שני חלקי הנשמה** אשר נתחלקו להיות אחד שוכן בתוך הגוף בעוה"ז והשני נשאר בשמי מעל, והם **'כסף'** שיהיו **נכספים** זה לזה. וזהו ביאור ענין מחצית השקל, כי **'שקל'** עולה בגי' **'נפש'**, והנפש מחולקת לשני חצאים, ובזה באה מצות **מחצית השקל לחבר בין שני החצאים**, ועל ידי זה לקבל עול מלכות שמים שלימה, עיי"ש. ואם כן הרי כי עיקר מצות מחצית השקל היא **להתחבר לחלק העליון של הנשמה**, ולכן באה מצוה זו לכתחלה בגדרי החיובים על פי **הבית דין של מעלה**, להדגיש את היות עיקר מצוה זו תלויה **בהתקשרות בעולם העליון**.

ולפי זה יבואר ענין **שקלי המן**, אשר רצה לשקול לגנזי המלך ביהודים לאבדם (אסתר ג, ט), לעומת שקליהם של כל ישראל (תוס' מגילה טז. ד"ה ודחי). כי הוא היה מזרע **עמלק**, העומדים **'מתחת השמים'** (שמות יז, יד) ורוצים להפריד את ישראל מן הקשר בין שמים וארץ כידוע. ולכן רצה המן לעשות על ידי שקליו **פעולה הפוכה לגמרי מענין מצות השקלים**, ולנתק את כלל ישראל ח"ו לגמרי מן המחצית העליונה, ולהורידם להיות בעוה"ז מנותקים משורש חיותם, ועל ידי זה חשב כי יוכל לאבדם ח"ו. אכן על כך אמר הקב"ה להקדים את מצות השקלים לפני שקליו (מגילה יג:), ובזה כבר התחברו כלל ישראל לשורש החיות.

ולעומת מה שרצה המן לנתק את כלל ישראל מן המחצית העליונה, ובזה להתנגד על החיות של כלל ישראל. נענש הוא בעצמו, והרגוהו ותלו אותו על העץ גבוה חמישים (אסתר ז, ט). כי זה העץ הוא בחי' **שער החמישים** המאיר מן העולם העליון כידוע [כי שער החמישים הוא בחי' עץ החיים אשר מהלכו **חמש מאות שנה** (ירושלמי ברכות פ"א ה"א), שהוא גם המהלך **בין הארץ לשמים** (פסחים צד:), ולכן שם **מתקשרים השמים והארץ**]. ולכן משם דייקא באה מפלתו, כאשר ניתקו אותו מן **המחצית התחתונה** שבו יש לו עוד איזו אחיזה, והעלו אותו אל **הארת מחצית הנשמה העליונה, אשר שם כבר אין להמן שום יניקת חיות**. ולכן כאשר בא לשקול את שקליו אל המלך, אמר לו המלך 'הכסף נתון לך' (אסתר ג, יא), ובזה רמז לו כי עתיד הוא להיות תלוי על **'העץ'** בגי' **'הכסף'** (תוס' מגילה יג: ד"ה הכסף), והיינו **כי זה העץ שתלו אותו עליו הוא עצמו העומד לעומת כסף שקליו לבטלם**.

ואמרו חז"ל (סנהדרין מה:) כל **הנסקלין נתלין**, כי ארבע מיתות בית דין הן כנגד ד' אותיות הוי"ה, ונמצא כי מיתת **סקילה** היא כנגד **האות י'**. והוא ענין מצות מחצית השקל, העומדת לעומת **תלייתו** של המן [שהיא **עשר** גרה, בחי' אות י']. ולכן **שבת שקלים** היא הראשונה בין הארבע פרשיות, והיא גם כן מכוונת **לאות י'** שבשם הוי"ה. כי זה כל ענין מצות מחצית השקל, **להתקשר כראוי בשורש החיות אשר בעולם העליון**, ובזה לבטל את קלי' המן ועמלק מתחת השמים, הבאים לנתק ח"ו את הקשר הזה בין השמים והארץ. וזהו ענין מה שמשה רבינו עומד וזוקף את ראשן של ישראל בכל שנה בשבת שקלים (תנחומא תשא ג), כאשר מתקשרים בשורש החיות שבעולם העליון, ומקבלים עול מלכות שמים שלימה.

ב.
מאת אדנים כנגד מאה ברכות

ולקחת את כסף הכיפורים מאת בני ישראל ונתת אותו על עבודת אוהל מועד וגו' (ל, טז).

מפרש רש"י כי הם האדנים שנעשו מכסף השקלים.

איתא בזוה"ק (תיקו"ז קלא:) כי ענין **מאת האדנים** שנעשו מכספי מחצית השקל (שמות לח, כז), הם בחי' **מאה ברכות** שצריכים לברך בכל יום (מנחות מג:). ויש לזה שייכות עם **חודש אדר** שבו משמיעין על השקלים (שקלים פ"א מ"א), כי חודש זה הוא כנגד **האות ק'** (ספר יצירה פ"ה מ"ב), והמלאך המכוון לחודש זה נקרא **אברכיא"ל** (סודי רזא) שהוא מלשון **ברכה**, הרי לנו **מאה ברכות**.

וענין הברכה הוא השפע הבא מן **השמים לארץ**, ובו ועל ידו **מתקשרים השמים והארץ** [אשר לכן שורש תיבת ברכה הוא **'ברך'**, שהם כל האותיות **השניות** שבא' ב', להורות על **היחוד** בין השמים והארץ, ואכמ"ל]. וזהו ענין **מאה ברכות**, כי ההבדל בגי' בין **'ארץ'** ל**'שמים'** עה"כ עולה **מאה**, ולכן **על ידי מאה ברכות מקשרים את השמים והארץ**.

וענין זה הוא לעומת טומאת **עמלק** העומד **'מתחת השמים'** (שמות יז, יד) **להפריד** בין השמים והארץ, וכידוע כי מספר **'עמלק'** הוא המפריד בין מנין הגי' של הפסוק **'שמע ישראל'** וגו' (העולה אלף קי"ח) אל החשבון של תיבות **'ברוך שם'** וכו' (העולים אלף שנ"ח), אשר הם בבחי' **השמים והארץ**.

ולכן באחד באדר כאשר באים למחות את עמלק, **משמיעין על השקלים** לעשות את **מאת האדנים**, בחי' **מאה ברכות המקשרים את השמים ואת הארץ**. וזהו שנאמר בהם 'מאת אדנים למאת הככר' (שמות לח, כז), כי **'מאת הככר'** עה"כ עולה **'שמים וארץ'**, להורות על היחוד ביניהם הבא על ידי האדנים. ועל ידי זה מוחין את עמלק, ומייחדים שמים וארץ בשלימות.

ג.
שקלים בבחי' הארת הגאולה, לאוקמי שכינתא מעפרא

באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים (שקלים פ"א מ"א).

להבין את הקשר בין **מצות השקלים לאיסור הכלאים**.

ויש לבאר, בהקדם מה שאמרו חז"ל (תנחומא תשא ג) כי בכל שנה ושנה כאשר קוראים בפרשת שקלים, **עומד משה רבינו וזוקף את ראשן של ישראל**, ויש להבין מה היא עניינה של זו הזקיפת ראש. ונקדים עוד מה שאמרו חז"ל (פסחים פז:) 'אמר רבי אלעזר לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות, אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, שנאמר **וזרעתיה לי בארץ** (הושע ב, כה), כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין'.

ועל זמן הגלות אמר הכתוב כי שחה **לעפר** נפשנו וגו' (תהלים מד, כו), ואף **השכינה הנמצאת יחד עם כלל ישראל** בגלותם (מגילה כט.), נאמר עליה בעת הזאת בחי' של **ירידה אל העפר**, וזהו הענין המבואר בספה"ק **'לאוקמי שכינתא מעפרא'**, שצריכים לעבוד להקים את השכינה מעפרה. וטעם הדבר הוא מאחר שהשכינה יורדת עם כלל ישראל בגלותם, אשר הגלות היא בחי' **זריעת כלל ישראל בתוך אדמת הארץ** כנ"ל, ולכן נחשב שהשכינה וכלליות ישראל נמצאים **בתוך העפר**. וטעם זריעה זו היא כדי **'להכניס כמה כורין'** כמו שאמרו חז"ל, שהם בירורי הניצוה"ק ונשמות הגרים המתבררים מבין האומות בזמן הגלות.

ויש ללמוד מזה המשל של זריעה בארץ, אשר **בכל ימי היות הזרעים תחת האדמה אין רואים מה קורה עמהם**, ובמשך כל הזמן הזה אין לנו אלא לקוות כי הזרע אכן יעשה את פעולתו הטובה, וישריש את שרשיו באופן הראוי, עד שיעלה ויפרח כנכון. כמו שאמרו חז"ל (שבת לא.) **'אמונת** זה סדר זרעים', והוא לפי שאיש האדמה הוא **'מאמין** בחי' העולמים וזורע' (תוס' שם ד"ה אמונת) בתקוותו כי אכן יצליח במעשיו. וכך הם כלל ישראל בזמן הגלות, העומדים בבחי' **'ואמונתך** בלילות' (תהלים צב, ג), כי הם מתחזקים באמונה ותקוה בה', שבקרוב נעלה מן העפר וניוושע בתשועת עולמים, ואז יראו את הצמיחה הנאה שיצאה מכל הגלות. וזה נקרא 'מצמיח קרן ישועה'. והנה אז בזמן הגידול בעפר, יש ענין של כלאיים שהוא גידול זר שנצמח מהעפר.

ואכן **הגלות הראשונה** של כלל ישראל, שהיא **הגלות השורשית** לכל הגלויות, הלא היא **גלות מצרים**. וגלות זאת היתה בבחי' **כלאיים**, שהרי מצרים היו עובדים את **הטלה** (בראשית מו, לד), אשר ממנו מגדלים את **הצמר**. ומצד שני היו עובדים את **הנילוס** (רש"י שמות ז, יז), אשר הוא נהר פישון המגדל **פשתן** (רש"י בראשית ב, יא). ונמצא כי בעבודה זרה של מצרים היו כלולים **צמר ופשתים יחדיו**, והוא שעטנז מענפי איסור כלאיים. כי אכן עיקר אחיזת החיצונים בזמן הגלות, הוא על ידי הכלאיים כנ"ל. ולכן יציאת מצרים נחשבת יציאה מן הכלאיים, וביטול אחיזת החיצונים מכוחה.

ובאחד באדר מכריזים על **השקלים**, שהוא ענין של **הכנה לבנין בית המקדש**. כי אכן באדר מתחילים זמני הגאולה, התקופה שמסמיכים בה גאולה לגאולה (מגילה ו:), וקול התור נשמע לבשר על הגאולה העתידה במהרה בימינו. ולכן עומד משה רבינו **וזוקף את ראשם** של כלל ישראל, שהוא ענין **התרוממות מעפר הגלות, מעין מה שיהיה לעתיד לבא**. ודוקא בזו העת מכריזים גם על **הכלאיים**, להיזהר מאחיזת החיצונים בגידולי זמן הגלות, וצריכים להיזהר לבל יצטרפו עתה עם הגידולים העולים מן הגלות. ועל ידי זה תהיה הגאולה כראוי, ויעלו ויצמחו כל הגידולים מזריעת הגלות בנקיות.

ד.
ע"י המנין של כלל"י מוחין את עמלק

באחד באדר משמיעין על השקלים (שקלים פ"א מ"א).

הנה חודש אדר הוא זמן **מחיית עמלק**, וי"ל כי לכן מביאים בו את **השקלים**, אשר מצוה זו ניתנה מעיקרא כדי **למנות את ישראל**, כי בכח מניינם של ישראל מוחים את עמלק.

והענין הוא כי **'עמלק'** הוא בגי' **'ספק'** כידוע, ואי' בספה"ק כי לכן באה מחייתו על ידי **שם ה'**, לפי ששם ה' הוא בחי' **ודאי** כטעם 'הוודאי שמו' (פיוט וכל מאמינים). והנה **'שם הוי"ה'** הוא בגי' **'חשבון'**, כי אכן חכמת החשבון היא **חכמה ודאית שאין בה שום ספק**, והיא בחי' הארה משם ה' אשר הוא ודאי כנ"ל. ולכן עוסקים בחודש אדר **במצוה שיש בה חשבון** של מנין כלל"י, בכדי להכניע את **הספק** של עמלק.

והנה **חשבון** שהוא **שם הוי"ה** הוא בגי' **קכ"ו** יותר ממנין **עמלק**, ועה"כ הוא מנין **קכ"ז**. וי"ל כי זהו ענין **קכ"ז מדינות** המלך אחשורוש, אשר אסתר המלכה מלכה עליהם ועי"ז מחו את עמלק. כי בזה הגבירה את בחי' **החשבון** על טומאת **עמלק**. ועי"ז התגלה בנס פורים **שם ה'**, וכמו שדרשו חז"ל (מגילה י:) והיתה **לה' לשֵׁם** (ישעיה נה, יג) זו מקרא מגילה.

והנה ביו"ט סוכות מכניעין קליפת עמלק, משום שהסוכה הוא זכר לענני הכבוד, וקליפת עמלק אחז דוקא בפלטי ענן, ועי"י הכניסה בצל סוכה אזי יוצאין מאחיזת עמלק. ועי"כ נאמר אז (ויקרא כג, מ) 'ולקחתם לכם ביום הראשון' ודרשו חז"ל ע"ז (תנחומא אמור כב) **ראשון לחשבון עוונות**, דהיינו כי **'עון'** עם **'עמלק'** בגי' **'חשבון'**, ואז מכניעין ה'עון' ו'עמלק', ע"י ה'**חשבון**' **'שם הוי"ה'**.

ה.
מצות השקלים לעורר את שלימות האור

ושקל אשא בבית נכון ונשא (מוסף לשבת שקלים).

כתב האריה"ק (ע"ח שכ"א פ"ב) על מה שאמרו חז"ל (ברכות לא.) אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה, דהיינו מפני ש**'שחוק'** הוא בגי' **ב"פ אור**, והאור חסר בזמן הזה, ולכן יש לחשב כל **אור** בחסרון **א'**, ואז נמצא **ב"פ אור חסר א' בגי' בית**, כי מאז **חורבן בית המקדש** חסר האור ולכן אי אפשר לשחוק, עד לעתיד לבא אשר אז **ימלא שחוק** פינו (תהלים קכו, ב) כאשר יהיה אור מלא, עכד"ק.

והנה **'עשרים גרה'** הוא בגי' **ב' פעמים 'שחוק'**, והוא השוויות של שקל שלם [כי ביהמ"ק של מטה מכוון כנגד ביהמ"ק של מעלה, ולכן היו נותנים רק מחצית השקל, כי המחצית השניה היא ברוחניות, לפי שהיא שייכת לבית המקדש אשר בשמים]. ונמצא כי **מחצית** השקל שהוא מחצית של 'עשרים גרה' הוא ענין **'שחוק'** הנ"ל, שהוא ב' פעמים **'אור'**. ועל כך מבקשים **'ושקל** אשא **בבית** נכון ונשא', שיתוקן ענין ה**'בית'** המורה על החסרון שיש באור, ויהיה בחי' **'שחוק'** בהארת שני פעמים **'אור'**, ואז יהיה בגי' **'בבית'** – **בית** עם עוד **ב'** בשלימות.

רגלי חסידיו ישמור: דער 'משקל' – זיך אויסצורייניגן פון 'פסולת החסידות'

א. אמונתך בקהל קדושים: אמונת צדיקים איז פון די יסודות אין חסידות

אמונת צדיקים איז געווען א שטארקן יסוד ביי חסידים | **אמונה גיבט א כח משיג צו זיין נשמה'דיגע זאכן** | לערנען נועם אלימלך מיט אמונה | **ער גלייבט כאילו ער זעט** | עס ברענגט א חיות אין אלע חלקי האמונה | **ער איז מקיים דערמיט דעם 'ולדבקה בו'**

ב. נוטרה את הכרמים: צדיקים האבן געהיטן אויפן 'כרם החסידות'

ווען עס האנדלט זיך צווישן א מצוה און עבירה – פארשטייט יעדער איינער אז מען דארף שוקל זיין שכר כנגד הפסד | **אויך ביי מצוות אליינס – דארף מען אפוועגן וואס עס איז רצון ה' יעצט** | ביי שולחן ערוך איז עס נישט אזוי קאמפליצירט | **ביי חסידות איז עס זייער וויכטיג – וויבאלד עס איז נישטא קיין קלארקייט** | דער ראפשיצער רב איז געקומען עוקר זיין פסולת החסידות | **די ראפשיצער צדיקים האבן געערדט זייער שארף – כדי צו היטן פון פסולת החסידות** | דער צאנזער רב האט געפירט מערכות – כדי צו היטן אויפן פשטות היהדות

ג. גובה קומתו כי מאסתיהו: נוצן א רבי צו זיין א בעל גאוה – ווי מיאוס איז דאס

אינעם ענין פון אמונת צדיקים – דארף מען זייער אכטונג געבן פון פסולת החסידות | **ערשטע פסולת: פארדרייטע אמונת צדיקים – גלייבן אין גוזמאות איבער די גרויסקייט פונעם רבי'ן** | פון שקר קען זיך אידישקייט נישט בויען | **עס האט נישט קיין קיום און קיין המשך** | מען קען מקבל זיין פון א וואוילער איד – אפילו אויב מען רעדט זיך נישט איין אז ער איז א צדיק | **פארקערט, ווען מען רעדט זיך איין – ווערט די גאנצע השפעה קרום** | מען דארף נישט רעדן פון א צדיק – מער פון וואס ער האט זיך מגלה געווען | **מען דארף זיין א בר דעת** | אז מען דרייט זיך נעבן בעלי דעת – באקומט מען שימוש חכמים | **צווייטער פסולת: פארדרייטע אמונת צדיקים – צו בויען זיין ישות דורכן צדיק** | דאס האט גורם געווען אלע מחלוקת'ן צווישן חסידים און חסידות'ן | **דאס האט פארהאקט דעם טעם פון אמונת צדיקים** | די גאוה פון האלטן אז זיין רבי איז דער גרעסטער | **ער האלט בעצם אז ער איז דער גרעסטער** | עס שטערט פאר אמונה באחדות הבורא | **דער רבוש"ע וויל עס זאל זיין אסאך צדיקים** | אויב מען זוכט כבוד שמים – איז מען מסכים אז יענער צדיק זאל זיין גרעסער פון מיין רבי | **דריטער פסולת: פארדרייטע אמונת צדיקים – ער מאכט דעם רבי'ן פאר א גאנצע מציאות** | די איידלקייט פון אמונת צדיקים | **נישט אפהאקן דעם צינור פונעם מקור השפע** | אלעס איז דער רבוש"ע | **לו לבדו ראוי להתפלל** | דער עיקר הודאה איז בלויז צום רבוש"ע

א.

אמונתך בקהל קדושים: אמונת צדיקים פון די יסודות אין חסידות

דער רבי גיבט 'חיות' פארן תלמיד

מען האט אויבן מסביר געווען (גליון קסז) דעם חידוש פונעם דרך החסידות - אינעם ענין פון 'התקשרות לצדיקים' - אז מען האט געלייגט דעם עיקר דגוש אויפן 'חיות' וואס דער תלמיד באקומט פון זיין רבי'ן, זייענדיג אן 'ענף' פונעם רבי'ן, און דורכדעם באקומט ער שוין אויטאמאטיש דעם רבי'נס אלע לימודים אין עבודת ה'.

דער תלמיד מוז האבן אמונה אינעם רבי'ן

אלס א חלק פון דעם סארט השפעה פונעם רבי'ן צום תלמיד, האט מען אויך געלייגט א דגוש אויפן ענין פון 'אמונת צדיקים', וואס דאס פארלאנגט א געוויסע עבודה וואס דער חסיד דארף צושטעלן. ווייל פונקט ווי **ביי יעדע דבר שבקדושה איז דער כלל, אז אָן אמונה קען מען גארנישט מקבל זיין**; ווי עס ווערט גע'פסק'נט אין הלכות יום הכיפורים (או"ח תרז, ו): "יום הכיפורים אינו מכפר אלא על השבים המאמינים בכפרתו", אזוי אויך ביי דעם ענין פון צדיקים, קען מען נישט מקבל זיין פון זיי, נאר אויב מען גלייבט אין זיי, ווייל 'אמונה' איז דער שורש פון אלעס.

אמונה איז דער פתח הקדושה

דער פסוק זאגט (ישעיה כו, ב): "פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גוֹי צַדִּיק שֹׁמֵר אֱמֻנִים" - 'אמונה' איז ווי דער טיר צו א העכערע וועלט, וועלכער עפנט זיך אויף פארן מאמין, און ער קען אריינגיין און באקומען א הכרה אין דער העכערער וועלט.

ווייל אמונה איז א חוש פון א נשמה זיך צו מקשר זיין מיט די דברים שבקדושה - וועלכע מען קען נישט מסביר זיין על פי שכל. און דורך די אמונה באקומט ער א כח פון 'למעלה מדרך הטבע', צו האבן א הכרה אין העכערע און איידעלע ענינים. און די הכרה דערין קען זיין אזוי שטארק, ממש כאילו ער פארשטייט עס און זעט עס; ווי די ספרים זאגן א רמז, אז 'אמונה' איז ראשי תיבות: "נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹקִים" (יחזקאל א, א), ווייל ווען א איד גלייבט מיט גאר א שטארקע אמונה, איז עס ביי אים ממש כאילו ער זעט עס מיט די אויגן! לדוגמא: עס איז אסאך מאל פארהאן, אז א בחור לערנט א שטיקל נועם אלימלך, און ער פארשטייט נישט געהעריג וואס ער לערנט, וויאזוי איז מען מסביר דעם חילוק צווישן דעם ערשטן 'בחינת צדיק' און דעם צווייטן 'בחינת צדיק' וכדומה, אבער וויבאלד די אמונה אינעם הייליגן רבי'ן ר' אלימלך איז פעלזן פעסט, **ער גלייבט באמונה שלימה אז יעדעס ווארט דא איז 'קודש קדשים' - דעריבער האט ער ממש א הרגשה אין די ווערטער, וואס ער קען אפילו נישט מסביר זיין געווי וואס ער שפירט! דער נשמה'דיגער חוש פון אמונה, שיינט אים אריין א ליכטיגקייט אין די זאכן וואס ער גלייבט** - אָן עס פארשטיין מיטן שכל!

דורך אמונת צדיקים קומט מען אָן צו אמונה בה'

ביי חסידים האט מען שטארק גע'חזר'ט דעם פסוק (שמות יד, לא): "וַיַּאֲמִינוּ בה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ", אז 'אמונת צדיקים' איז א מורא'דיגער שליסל אריין צו געבען 'אמונה בהשם', ווייל **צדיקים זענען שלוחים אראפצוברענגען די אמונה בה' אויף דער וועלט. און דורכדעם וואס מען האט א שטארקע 'אמונת צדיקים' - שפירט מען קלאר די השגחת ה' אין דער בריאה, און גאנץ אידישקייט ווערט קלאר**. און במשך הדורות האט מען טאקע געזען, ווי דאס האט געהאט א געוואלדיגע השפעה אויפן חסיד! די אלע מקושרים מיטן רבי'ן זענען דערהויבן געווארן - אסאך מער ווי זיי וואלטן זיך געקענט אליינס דערהייבן!

ער איז מקיים די מצוה פון 'ולדבקה בו'

אין תורת הנגלה (נאך בעפאר דרך החסידות) קען מען זאגן, אז **מיט דעם וואס א מענטש האט 'אמונת צדיקים', איז ער מקיים די מצוה פון 'ולדבקה בו'**, וואס חז"ל זאגן אויף דעם פשט (כתובות קיא:): "וכי אפשר לאדם לידבק בשכינה" נאר עס מיינט צו זיין דבוק אין תלמידי חכמים - דורכדעם וואס מען איז זיך מדבק אינעם תלמיד חכם, ווערט מען דבוק צום רבונו של עולם. און די גמרא גיבט דארט עטליכע דוגמאות פון 'דבקות בתלמיד חכם'; ווי 'משיא בתו לתלמיד חכם' און 'עושה פרקמטיא עם תלמיד חכם'. אבער דער ענין פון 'אמונת צדיקים' וואס מען האט געזען ביי חסידים איז נאך אסאך א גרעסערע דבקות, ווייל עס איז ממש אן עצמיות'דיגער קשר וואס דער חסיד אטעמט ממש דעם רבי'ן! און אודאי ווערט ער דורכדעם דבוק אינעם רבונו של עולם לאין ערוך.

נקודות:

'אמונה' איז ווי דער טיר צו א העכערע וועלט, וועלכער עפנט זיך אויף פארן מאמין, און ער קען אריינגיין און באקומען א הכרה אין דער העכערער וועלט. ווייל אמונה איז א חוש פון א נשמה זיך צו מקשר זיין מיט די דברים שבקדושה – וועלכע מען קען נישט מסביר זיין על פי שכל

ב.

נוטרה את הכרמים: צדיקים האבן געהיטן אויפן 'כרם החסידות'

'משקל החסידות' - אפוועגן צי אין אזא פאל איז אויך רצון ה' צו זיין א חסיד

דער מסילת ישרים אין פרק כ רעדט ארום א גאנצער שמועס איבער דעם ענין פון 'משקל החסידות', אז אפילו די מדה פון 'חסידות' - דארף מען אויך אפוועגן און אפשאצן. ווייל כאטש דער עצם מדה פון חסידות איז טאקע זייער א גוטע זאך, און ווילאנג מען האלט עס הייליג און ריין - איז עס 'מה טוב ומה נעים', עס איז ליכטיג און טייער, און עס איז נישטא קיין בעסערס דערפון, אבער איינמאל מען פארדרייט עס - זאל דער אייבערשטער שומר ומציל זיין. ווייל **יעדע גוטע זאך קען האבן צו זיך געוויסע חלקים וועלכע זענען איבערגעטריבן אדער נישט אינעם ריכטיגן פלאץ, וואס דאס איז דער 'פסולת'** פון דער זאך.

חסידות האט נישט קיין שולחן ערוך - דערפאר איז זייער וויכטיג צו האבן א 'משקל'

וויפיל דער ענין פון 'שוקל' זיין, איז וויכטיג ביי יעדע זאך אין עבודת ה', איז עס נאך אסאך וויכטיגער ביי עניני 'חסידות'. ווייל ווילאנג א מענטש זוכט בלויז מקיים צו זיין דעם טרוקענעם דין פון שולחן ערוך - האט ער א קלארע הוראה וואס עס ווערט גע'פסק'נט אין שולחן ערוך. און כאטש וואס אפילו אין שולחן ערוך איז אויך פארהאן אמאל א מצב וואס עס איז נישט אזוי קלאר, און מען דארף דארט אויך נוצן א 'משקל' - צו וויסן וועלכער סעיף איז וויכטיגער מקיים צו זיין וכדומה, אבער דאך קען מען זיך נישט צופיל נארן אין שולחן ערוך, ווייל כמעט יעדע שאלה ווערט שוין אויסגעשמועסט אין די פוסקים. אבער **ווען עס קומט צו חסידות - וואס אויף דעם איז בכלל נישטא קיין שולחן ערוך מיט קלארע הוראות - קען עס זייער לייכט פארדרייט ווערן אויף נישט ריכטיגע אופנים. דעריבער דארף מען שטיין אויף דער וואך און כסדר אפוועגן יעדע זאך מיטן 'משקל החסידות';** ווי די ספרים טייטשן דעם פסוק (תהלים פו, ב): "שָׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי חָסִיד אָנִי" - ווייל איך בין א 'חסיד', דארף איך מתפלל זיין אויף א באזונדערע שמירה, אז דו זאלסט מיר אפהיטן נישט צו ווערן פארדרייט.

דער ראפשיצער חדר האט זייער שטארק געהיטן אויפן 'משקל החסידות'

דער רב זכרונו לברכה פלעגט זאגן: "דער ראפשיצער רב זי"ע איז געקומען אויף דער וועלט, ארויסצונעמען דעם 'פסולת' פון חסידות!". און דער רב פלעגט עס מסביר זיין: דא אויף דער וועלט איז דער 'עולם הבירורים' - וואס יעדע זאך דארף האבן א 'בירור'! עס איז א וועלט פון 'טוב' און 'רע', און עס איז נישטא קיין זאך וואס האט נישט קיין רע! אפילו די הייליגסטע זאך אויף דער וועלט - האט אויך פסולת! דעריבער מוז מען יעדע זאך גוט מברר זיין פונעם פסולת. און אינעם ראפשיצער חדר האט מען זייער שטארק געארבעט אויף דער מדה פון 'משקל החסידות' - מברר צו זיין יעדע חסיד'ישע ענין אז עס זאל זיין ריין פון פסולת, סיי כלפי זיך זעלבסט, און סיי כלפי אנדערע. און דערפאר זענען די ראפשיצער צדיקים געווען גרויסע 'קריטיקירער', זיי פלעגן אסאך רעדן אפילו אויף אנדערע רבי'ס. אודאי איז געליגן דערין אויך באהאלטענע כונות און רבי'שע ענינים; ווי אוועקצונעמען פון זיי די קטרוגים וכדומה, אבער עס האט אויך געהאט א פשוט'ן פשט, וואס זיי האבן געוואלט אפהיטן אויף אנדערע צדיקים, אז עס זאל זיך נישט אריינכאפן דארט קיין 'פסולת' ביי די חסידים. און **דאס רעדן אויף יענעם - האט נישט געמיינט אז זיי האלטן נישט פון יענעם, נאר פונקט פארקערט, דוקא ווייל זיי האבן יא געהאלטן פון יענעם, און האבן געהאלטן אז יענער האט א הייליגן דרך, דעריבער דארף עס טאקע האבן א שטארקערע שמירה, אז עס זאל נישט זיין דארט קיין פסולת, נאר עס זאל בלייבן אינגאנצן ריין און הייליג.**

דער צאנזער רב האט ממשיך געווען דעם ראפשיצער דרך

דער הייליגער צאנזער רב זי"ע איז דאך געווען א תלמיד פונעם ראפשיצער רב, האט ער אויך געהאט די דאזיגע עבודה פון 'משקל החסידות', וואס ער האט זייער שטארק געהיטן אז חסידות זאל נישט פארדרייען די פשוט'ע אידישקייט; ווי עס איז באקאנט פארשידענע מעשיות און מימרות פונעם צאנזער רב אויף דעם ענין. מען וועט אנכאפן איין דוגמא: דער ראזוואדאווער רב זי"ע איז געווען אמאל אין צאנז, און מען האט דארט געשמועסט אין בית המדרש עפעס א שמועס וועגן 'ביעור חמץ', האט זיך דער ראזוואדאווער רב אנגערופן: "דער עיקר חמץ איז דאך דער 'יצר הרע', און דער עיקר דארף מען זען מבער צו זיין דעם יצר הרע!". איז דער גארליצער רב זי"ע אריין צום טאטן און אים פארציילט: "דער רבי משה ראזוואדאווער קומט זיך דא אָן, און ער זאגט אז 'חמץ' מיינט נישט 'ברויט', נאר חמץ מיינט דער 'יצר הרע'...". ווען דער צאנזער רב איז אריינגעקומען צום טיש האט ער געזאגט תורה, האט ער אנגעהויבן אזוי: "די ערשטע זאך דארף מען וויסן אז 'חמץ' מיינט נישט 'יצר הרע' - 'חמץ' מיינט 'ברויט'! און 'ביעור חמץ' מיינט אויסרוימען דעם ברויט פונדערהיים...".

ער האט געציטערט פון די 'חסידים שוטים'

דער צאנזער רב האט גאנץ גוט געוואוסט, אז דער ראזוואדאווער רב מיינט נישט חלילה מקיל צו זיין קיין 'כי הוא זה' אינעם פשוט'ן פשט פון 'ביעור חמץ', און ער האט גוט געקענט דעם שפראך וויאזוי מען האט גערעדט ביי תלמידי בעל שם, אז חמץ איז דער יצר הרע. ער אליינס איז דאך געווען פון די תלמידי בעל שם. נאר ער האט געהאט א מורא'דיגע עבודה אין דעם, אז מען זאל נישט פארדרייען! **דאס איז געווען דער מהלך פונעם צאנזער רב, צו שטיין על המשמר אז מען זאל נישט געבן קיין פתח פאר 'חסידים שוטים' צו פארדרייען דעם פשטות! דערפאר האט ער מדגיש געווען, אז דער פשוטער פשט איז דער עיקר!** זיי גארנישט מזלזל אינעם פשוט'ן פשט! חמץ מיינט 'ברויט' און דאס איז דער עיקר, מבער צו זיין ברויט! און ערשט נאכדעם וואס דאס איז קלאר און שטארק אוועקגעשטעלט - קען מען שוין צולייגן א טייטש, אז 'חמץ' איז מרמז אויפן יצר הרע.

ג.

גובה קומתו כי מאסתיהו: נוצן א רבי'ן צו זיין א בעל גאוה - ווי מיאוס איז דאס

דער פסולת פון אמונת צדיקים - נאכמער ווי ביי אנדערע עניני חסידות

'אמונת צדיקים' איז טאקע זייער א הייליגע זאך און איז טאקע פון די יסודות פונעם דרך החסידות, אבער עס דארף האבן א גרויסע שמירה פון 'פסולת החסידות', נאכמער ווי אנדערע עניני חסידות, ווייל אין 'עניני אמונה' - אויב מען גיבט נישט אכטונג פון פסולת - קען מען אנקומען צו שרעקליכע טעותים רחמנא ליצלן. דעריבער וועט מען אויסשמועסן עטליכע נקודות פון 'משקל החסידות' בנוגע 'אמונת צדיקים'.

גוזמאות אויפן רבי'ן מיינט נישט אמונת צדיקים

דער ערשטער ענין פון משקל החסידות: געווענליך איז פארהאן א תאוה ביי חסידים צו מאכן דעם רבי'ן גאר גרויס, מען טראכט אויס אז דער רבי האט דער מדרגה און יענער

נקודות:

'אמונה' איז ראשי תיבות: "נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹקִים", ווייל ווען א איד גלייבט מיט גאר א שטארקע אמונה, איז עס ביי אים ממש כאילו ער זעט עס מיט די אויגן! לדוגמא: א בחור לערנט א שטיקל נועם אלימלך, און ער פארשטייט נישט געהעריג וואס ער לערנט, אבער וויבאלד די אמונה אינעם הייליגן רבי'ן ר' אלימלך איז פעלזן פעסט, איז זיין הכרה דערין אזוי שטארק, ממש כאילו ער פארשטייט עס און זעט עס

~

ווען עס קומט צו חסידות – וואס אויף דעם איז בכלל נישטא קיין שולחן ערוך מיט קלארע הוראות – קען עס זייער לייכט פארדרייט ווערן אויף נישט ריכטיגע אופנים. דעריבער דארף מען שטיין אויף דער וואך און כסדר אפוועגן יעדע זאך מיטן 'משקל החסידות'

מדרגה, און דער רבי איז נאך גרעסער און נאך גרעסער. געוויסע וועלן זאגן אז ער האט 'גילוי אליהו', און אנדערע וועלן שוין גלייבן אז ער קען אפילו 'מחיה מתים' זיין... אבער דאס איז נישט מער ווי פירות פון פראפעגאנדע, וואס יעדע זאך רופט מען אָן 'אמונת צדיקים'. אבער אינ'אמת'ן, איז דאס בכלל נישט קיין 'אמונת צדיקים'. עס איז שטותים און נארישקייטן, און עס וועט נישט ברענגען קיין שום תועלת.

מיט שקר קען מען נישט האבן קיין המשכת הדורות

דער הייליגער רבי ר' אלימלך זאגט (פרשת בא ד"ה או יאמר דברו אל כל עדת ישראל ועוד): "שלא יגזם במדת הצדיקים" - מען טאר נישט צולייגן גוזמאות אויפן רבי'ן און האלטן פון אים מער פון וואס ער איז. ווייל 'גוזמאות' איז דאך 'שקר', און פון שקר קען קיין גוטס נישט ארויסקומען! "השקר אין לו רגלים" **- דער שקר וועט נישט האבן קיין קיום און וועט נישט קענען ווייטער אויפציען דורות פון חסיד'ישע אידן.** די תורה איז 'תורת אמת', און אידישקייט מוז זיין געבויעט אויף קראנטע און אמת'ע זאכן.

וואס וועסטו האבן פון מאכן דיין רבי'ן גרעסער?

איינער וועלכער האט א רבי'ן וועלכער איז א טייערער און דערהויבענער איד - איז נישטא קיין שום ענין צו פארדרייען די יוצרות, און אנהייבן גלייבן אז ער איז א 'צדיק אמת' און ער איז כמעט ווי די פריערדיגע צדיקים תלמידי בעל שם... א דערהויבענער איד - איז א דערהויבענער איד, מען זאל האבן שייכות צו אים און מען זאל מקבל זיין פון אים אסאך גוטע זאכן, אבער עס איז קלאר, אז ער איז בכלל נישט קיין דמיון צו די אמאליגע צדיקים! און פון פארדרייען און מטשטש זיין אידישקייט - וועט מען נישט ווערן מער חסיד'ישער איד און מען וועט נישט מקבל זיין אזוי מער תועלת פון אים.

מען דארף האבן 'שימוש חכמים' פון חסיד'ישע אידן בעלי דעת

אפילו אויב איינער האט יא זוכה געווען זיך צו מדבק זיין אין א צדיק אמת - דארף ער גלייבן אז זיין רבי איז א צדיק, און אז ער האט נישט קיין השגה אין אים. אבער עס דארף האבן 'גדרים' וואו ווייט מען גייט דערמיט, ווייל טאמער מען גייט ארויס פון די גדרים - ווערט עס א פאלשע 'אמונת צדיקים'. עס איז זייער שווער צו געבן א פונקטליכע הגדרה דערויף, אבער **אז מען דרייט זיך נעבן חסיד'ישע אידן 'בעלי דעת' און 'תלמידי חכמים' און מען הערט וויאזוי זיי רעדן פון זייער רבי'ן - קען מען האבן 'שימוש חכמים' זיך אויסצולערנען וואס 'אמונת צדיקים' מיינט**, און וויאזוי מען דארף רעדן פון א צדיק. ווייל א 'בר דעת' האט דעם פינפטן חלק שולחן ערוך צו רעדן בלויז פון די מדרגות מיט וואס דער רבי האט זיך אליינס מגלה געווען, כאטש וואס ער גלייבט אז זיכער איז דא נאך אסאך באהאלטענע מדרגות, און דער 'גילוי' איז בלויז א הוראה אויף אלץ וואס ער האט נישט מגלה געווען - אבער ער דארף נישט זאגן אז דער רבי האט א געוויסע הויכע מדרגה, אויב ער ווייסט נישט דערפון!

די ריכטיגע 'אמונת צדיקים' ברענגט אז דער חסיד זאל זיך שפירן 'שפל'

א צווייטער ענין פון משקל החסידות: אין דער ענין פון 'אמונת צדיקים' קען זיך אריינכאפן א שרעקליכער פסולת, וואס דאס איז די קליפה פון 'גאוה' און 'ישות', אז אנשטאט צו זיין 'בטל' און 'שפל' - כלפי די גרויסקייט פון זיין רבי'ן, איז ער א 'בעל גאוה' און א 'יש' - כלפי זיינע ארומיגע, אז 'ער האט דעם גרעסטן רבי'ן - מער פון יעדן איינעם'. דאס איז ממש א ריכטיגער 'פסולת החסידות', און פון דעם 'שורש הרע' האט ארויסגעשפראצט אזויפיל מחלוקת'ן צווישן חסידים במשך כל הדורות.

די פאלשע אמונת צדיקים - דער חסיד שפירט זיך בא'גדול'ט מיט זיין רבי'ן

אין אנדערע ווערטער: פון אזא הייליגן און איידעלן מושג ווי 'אמונת צדיקים' - ווערט אן ענין פון א פשוט'ע פאליטיק, וואס דער מגושם'דיגער מענטש האט מיט וואס זיך צו גרויסן איבערן צווייטן: "מיין רבי איז דער 'צדיק הדור', און דיין רבי איז גארנישט מיט נישט! מיין רבי איז דער גרעסטער פון אלע רבי'ס!". און ער האלט זיך נאך פאר א גרויסער 'חסיד' - וועלכער האט א שטארקע 'אמונת צדיקים'... אבער אינ'אמת'ן האט דאס נישט קיין שייכות צו 'אמונת צדיקים'! דאס איז נישט מער ווי 'גאוה', אז **אנשטאט זיך גרויס צו האלטן מיט זיך אליינס - האלט ער זיך גרויס מיט זיין רבי'ן! עס פאסט אים נישט צו האבן סתם א רבי'ן - נאר עס מוז זיין דער גרעסטער רבי אויף דער וועלט!**

דער חילוק צווישן אמאל און היינט

פארצייטנס ווען חסיד'ישע אידן זענען געזעסן און געשמועסט איבער דעם קשר זייערע צו צדיקים - האט עס ממש אריינגעגעבן א 'חיות דקדושה'! ווען מען האט געהערט ווי אן ערנסטער חסיד'ישער איד רעדט פון זיין רבי'ן מיט אזא דבקות, ער איז ממש דבוק אינעם רבי'ן בלב ובנפש, און ער אטעמט ממש דעם רבי'ן - האט מען באקומען א התעוררות תשובה! מען האט ממש געשעפט דערפון חיזוק און חיות. אבער ליידער איז היינט בעקבתא דמשיחא אלעס געווארן פארדרייט; ממש גענוי ווי די צדיקים האבן פאראויס געזאגט אויף די נסיונות פון עקבתא דמשיחא. דער יצר הרע האט היינט אנגעברענגט אויף דער וועלט א קליפה פון 'פראפעגאנדע', אין חסידות זענען פארהאן מענטשן וועלכע זוכן צו בויען זייער חסידות - אלס די גרעסטע און בעסטע פארטיי אויף דער וועלט. און איינמאל דער ענין פון גאוה און פאליטיק האט זיך אריינגעכאפט אין חסידות - האט עס אנגעזייעט א חורבן אינעם גאנצן ענין פון אמונת צדיקים! היינט איז שוין זייער שווער צו רעדן איבער קשר צו צדיקי אמת, ווייל באלד ווערט עס אפגעלערנט ווי א פאליטיק און א פארטיי. און צוליב דעם דרייען זיך ארום חסיד'ישע יונגעלייט וואס עס פעלט זיי נעבעך דער גאנצער ענין פון אמונת צדיקים און קשר צו די פריערדיגע צדיקי אמת.

ווילאנג עס רעדט זיך פון 'מיין רבי' און 'דיין רבי' - קען מען נישט דערהערן 'אחדות הבורא'

דער אמרי נועם זאגט אין דער הגדה - אויף 'מעשה ברבי אליעזר': **"עד שבאו תלמידיהם ואמרו רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית"**. זאגט דער אמרי נועם: עס זענען דאך געזעסן דא פינף רבי'ס אינאיינעם, רבי אליעזר און רבי יהושע, רבי אלעזר בן עזריה, רבי עקיבא און רבי טרפון, און יעדער פון זיי האט דאך געהאט זיינע תלמידים און חסידים. און דא איז געשען א חידוש נפלא, אז אלע תלמידים זענען געקומען צוזאמען און געזאגט: "רבותינו" - עטץ אלע זענט אונזערע רבי'ס! נישט אז דער תלמיד האט געזאגט: 'מיין רבי'! און דער תלמיד האט געזאגט: 'מיין רבי'! נאר **אלע האבן געזאגט אויף אלע רבי'ס צוזאמען: "אונזערע רבי'ס". נו, אויב אידן זענען שוין אויף אזא מדרגה, איז שוין טאקע "הגיע זמן קריאת שמע של שחרית" - איז שוין צייט צו ליינען קריאת שמע! עס קען שוין נתגלה ווערן 'אחדות הבורא' אויף דער וועלט!** ווייל ווילאנג עס איז נאך פארהאן א פאליטיק פון 'מיין רבי' און 'דיין רבי' - קען נאכנישט נתגלה ווערן 'אחדות הבורא'.

פארגינען דעם רבוש"ע גרעסערע צדיקים ווי מיין רבי'ן...

דער 'דברי שמואל' פון סלונים זי"ע, האט געהאט א גבאי מיטן נאמען ר' ישראל זלמן ע"ה. ער איז געווען א ריכטיגער גבאי, א גרויסער בר דעת און א שם דבר. רבי שמואל סלונימער האט געזאגט אויף אים: "ר' ישראל זלמן איז מחייב אלע גבאים! ער איז א גבאי ווי עס דארף צו זיין!". איז אמאל געווען אן אסיפה פון רבנים, וואס מען האט נישט אריינגעלאזט די גבאים אינעווייניג צו דער אסיפה, נאר די גבאים האבן געמוזט בלייבן שטיין אינדרויסן. האבן די גבאים געשמועסט צווישן זיך, און יעדער האט געזאגט: "מיין רבי איז גרעסער פון אלע ענקערע רבי'ס!", אזוי האט יעדער געזאגט אויף זיין רבי'ן. דער ר' ישראל זלמן גבאי איז אויך געווען דארט, אבער ער האט זיך גארנישט אנגערופן. האט מען אים געפרעגט: "פארוואס רעדסטו גארנישט וועגן דיין רבי'ן?", האט ער זיי געענטפערט: **"איך פארגין דעם רבונו של עולם, אז ער זאל האבן צדיקים וועלכע זענען גרעסער ווי מיין רבי!"**.

א דעת פון א ריכטיגער חסיד א בר דעת

ווען די אסיפה האט זיך געענדיגט און מען איז אהיימגעגאנגען, האט רבי שמואל סלונימער געפרעגט: "ר' ישראל זלמן וואס האבן די גבאים געשמועסט? מען האט דאך אודאי געשמועסט וועגן רבי'ס?". האט ער געזאגט: "אודאי, יעדער האט געזאגט, אז זיין רבי איז דער גרעסטער!". האט ער אים

נקודות:

אנשטאט צו זיין 'בטל' און 'שפל' – כלפי זיין רבי'ן, איז ער א 'בעל גאוה' און א 'יש' – כלפי זיינע ארומיגע, אז ער האט דעם גרעסטן רבי'ן... און פון אזא הייליגן און איידעלן מושג ווי 'אמונת צדיקים' – ווערט אן ענין פון א פשוט'ע פאליטיק, וואס דער מגושם'דיגער מענטש האט מיט וואס זיך צו גרויסן איבערן צווייטן

~

א מענטש וועלכער האט א געפיל צום רבונו של עולם און צו כבוד שמים, האט הנאה צו הערן אז עס זענען פארהאן אויף דער וועלט נאך אסאך גרעסערע צדיקים – ווי זיין רבי. ווייל דער רבונו של עולם וויל דען, אז עס זאל זיין בלויז איין צדיק?! ער פארגינט פארן רבונו של עולם, אז עס זאלן זיין נאך גרעסערע צדיקים אויף דער וועלט!

>>> המשך בעמוד הבא

דרכי הצדיקים

סיפורי קודש בדרכם של רבותינו הק' זי"ע

הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע - יו"ד א' אדר

- הרה"ק מגארליץ זי"ע והרה"ק מראזוואדוב זי"ע, חתניו של הרה"ק בעל 'ייטב לב' מסיגעט זי"ע, אכלו אצלו 'קעסט' בתקופה אחת. פעם אחת כאשר התבונן הרה"ק מגארליץ בעבודת הקודש של גיסו הרה"ק מראזוואדוב, התפעל מאד וניגש אליו ואמר לו בהתרגשות: 'מאך מיך אויך פאר א איד, מאך מיך אויך פאר א איד'! (עֲשֵׂה נא אותי גם כן ליהודי!).
- שמעתי בשם כ"ק אדמו"ר מצאנז קלויזנבורג זצ"ל, כי כאשר שמע זקינו הרה"ק מגארליץ על פטירת גיסו הרה"ק מראזוואדוב, נפל מכסאו והתעלף מרוב צער, ואח"כ בכה בקולי קולות על גודל האבידה. והתבטא ואמר בכאב: 'דער שווארצער משה איז שוין אויך נישט דא...' (משה השחור גם כבר אינו נמצא), כך היה הרה"ק מגארליץ רגיל לכנות את גיסו הק', מאחר שגוון עורו היה נוטה קצת לשחרירות. ומי יעמוד בסוד דרכיו הטמירים.
- פעם אחת בתוך דבריו התבטא הרה"ק מגארליץ בחריפות כנגד הדרך של קאצק, השיב לו הרה"ק מצאנז לעומתו ואמר: 'דו וועסט נאך אמאל האבן א קאצקער איידעם' (עוד יהיה לך חתן חסיד קאצק). ואכן אחר שנים רבות התחתנה בתו של הרה"ק מגארליץ הרבנית רייזל ע"ה עם הרה"ק בעל ה'שפת אמת' מגור זי"ע (בזיוו"ש). כאשר דיברו אל הרה"ק מגארליץ את השידוך עם ה'שפת אמת', התבטא ואמר: 'איך קען אים' (אני מכיר אותו), ובפשטות לא הכירו בכלל ולא ראה אותו מימיו (ואפי' לא בא על החתונה כי לא היה בקו הבריאות, אלא רק בניו נסעו לשם) אבל מכל מקום אמר כי הוא מכירו.
- הרבנית אשת ה'שפת אמת' היתה אשה חכמה ונבונה, ובחצר גור היו מחשיבים אותה מאד. היא היתה רגילה לשוחח ולספר הרבה עובדות מזקינה הרה"ק מצאנז, וה'שפת אמת' אמר כי יש מה לשמוע בשיחותיה, והיו כמה מחסידי גור שהיו באים אליה לשמוע דבריה.

 אחר החופה של ה'שפת אמת' עם הרבנית רייזל, כאשר נכנסו לחדר היחוד, בירכה ה'שפת אמת' ואמר: 'דער אייבישטער זאל העלפן מ'זאל האבן קינדער אזוי ווי דיין זיידע' (הקב"ה יעזור שיהיו לנו בנים כמו זקינך הרה"ק מצאנז), אבל היא הרי היתה בתו של הרה"ק מגארליץ, והגיבה בחריפות: 'ווי דער זיידע קען נישט זיין...' (כמו זקיני אי אפשר שיהיה...) והיה זה כשגגה היוצאת מפיה, ואכן לא זכתה להיפקד מן ה'שפת אמת' בפרי בטן.
- סיפר כ"ק אדמו"ר מהר"י מפשעווארסק זצ"ל: פעם אחת אמר הרה"ק מצאנז לבנו הרה"ק מגארליץ: 'טוה תשובה מאהבה, וועסטו זיין משיח' (תעשה תשובה מאהבה ותהיה משיח), ענה לו הרה"ק מגארליץ: 'איך וויל נישט זיין משיח' (אין אני חפץ להיות משיח). שאל אותו אביו: 'פארוואס ווילסטו נישט זיין משיח'? (למה אינך רוצה להיות משיח?), ענה לו הרה"ק מגארליץ: 'ווייל ווען איך וועל קומען אין דיין געגנד און איך וועל זאגן אז איך בין משיח, וועט מען מיר גלייבן. אבער ווען איך וועל קומען אין די... געגנד, וועט מען זאגן: נישט דו ביסט משיח, נאר מיין רבי איז משיח'! (כאשר אבוא בגלילות רבנותך ואומַר כי אני הנני משיח, אכן יאמינו לי. אבל כאשר אבוא לגלילות חסידים אחרים, יענו ויאמרו לי 'לא אתה משיח, אלא הרבי שלנו הוא משיח'). שאל אותו הרה"ק מצאנז: 'נו, וואס וועט זיין? משיח דארף דאך קומען'! (אבל מה יהיה? משיח הרי צריך לבא!), ענה ואמר לו: 'ווי לאנג די חסידים וועלן נישט.... זעה איך נישט משיח זאל קענען קומען...' (כל עוד שחסידים אלו לא... איני רואה איך יוכל משיח לבא...). והיינו כל עוד שיש 'פאליטיק' וחשבונות כאלו בין החסידים.
- סיפר לי הרה"ח ר' משה דוד שטרָאם ע"ה מלאנדאן, כי שמע כמה פעמים מאחד מנכדי הרה"ק מגארליץ, מעשה שאירע עמו בעצמו. ותמיד כאשר סיפר זה הנכד את המעשה, היה יושב ובוכה. וכך היה מעשה, פעם אחת בילדותו היה נוכח בליל הסדר אצל זקינו הרה"ק מגארליץ, ובאמצע עריכת הסדר נטל הרה"ק מגארליץ את הזרוע מן הקערה ואמר: 'זְרֹעַ איז אותיות זֶרַע', והושיטו אליו ואמר לו: 'איך געב דיר די זרוע, זאלסט געהאלפן ווערן מיט קינדער' (אני נותן לך את הזרוע, כדי שתיוושע בבנים). והנכד הזה היה אז ילד קטן, והתבייש מאד לקחת את הזרוע מידי זקינו. ניגש הרה"ק מגארליץ אליו לתיתו לו, אבל הוא ברח ממנו. התחיל הרה"ק מגארליץ לרדוף אחריו סביב לשולחן הסדר, אבל הוא ברח מפניו סחור סחור, עד שלבסוף לא נטלו ממנו. ואכן ל"ע לא זכה להיפקד בזרע של קיימא. וכל ימיו היה בוכה ומצטער על כך, כי הרה"ק מגארליץ ניסה לפעול ישועה עבורו.
- פעם היתה קבוצה של חסידים שהסתופפו בצילו של הרה"ק מגארליץ, אשר אחד מחבריהם התחיל לסור מן הדרך הישרה ונטה אחר דעות המתחדשים פורקי העול, אבל מבחוץ עוד לא ראו עליו את רעתו. אכן חבריו הרגישו כי אין הוא כתמול שלשום, והחליטו לנסות לקרבו ולשמור עליו מרדת שחת כפי יכולתם. פעם אחת נסעו אל רבם הרה"ק מגארליץ, והצליחו לפעול אצל חברם זה שיצטרף גם כן עמהם. ויהי בבואם לפני הרה"ק מגארליץ, קיבל אותם הרבי בחביבות גדולה והושיט לכולם את ידיו הק' לשלום. אבל כאשר בא תורו של זה האברך, משך הרה"ק מגארליץ את ידו הק', והושיט לפניו את רגלו במקום ידו. החברים שראו את הדבר לא ידעו מה לעשות עם עצמם, כי הם ניסו לקרבו ולשמור עליו, ומי יודע מה יעשה כעת אחר שהרבי ביזה אותו כל כך, והתביישו להסתכל עליו. אכן כאשר אך יצאו מן החדר, ראו כי זה החבר מלא בהתפעלות, ובהתרגשות גדולה אמר להם: 'אינכם יודעים כלל מה אירע כאן...'. ועל פליאתם הגדולה ענה ואמר להם, כי בליבו היתה כוונה רעה לזלזל בקדושתו של הרה"ק מגארליץ ר"ל, ובמחשבה תחלה טימא את ידיו ודוקא לא נטל את ידיו בנטילת ידים כדי להישאר בטומאת ידים לפני שנכנס אל הרבי, ובזה רצה להוכיח להחסידים כי אין הרבי מרגיש כלל. אכן כעת ראה ונוכחו כולם לדעת כי הרבי הרגיש בדבר היטב ברוח קדשו. ומרוב התפעלות שב מדרכו.

<<< המשך מעמ' הקודם

געפרעגט: "נו, און וואס האסטו געזאגט?". "איך האב געזאגט, אז איך פארגין דעם רבונו של עולם, אז ער זאל האבן צדיקים וועלכע זענען גרעסער ווי מיין רבי!". איז רבי שמואל סלונימער זייער נתפעל געווארן און זיך אנגערופן: "אָה, אָה, איך ווייס נישט פון וואו עס קומט צו דיר אזא דעת? פון וואו האסטו אזא דעת?".

מי יתן כל עם ה' נביאים

דאס איז א געוואלדיגער לימוד. ווייל אודאי האט זיך יעדער איינער זיין 'רבו מובהק', **אבער וואו שטייט אז דיין רבי דארף זיין דער גרעסטער צדיק?! דו ביסט דען דער גרעסטער חסיד, אז עס קומט דיר אז דיין רבי זאל זיין דער גרעסטער?!** דאס איז פשוט גאוה! דאס איז ריכטיגע 'פסולת החסידות' וואס דער מענטש טראכט נאר פון 'זיך', ווייל אויב וואלט ער געטראכט פונעם רבונו של עולם'ס כבוד, וואלט ער דאך פארגינט פארן רבונו של עולם, אז עס זאלן זיין נאך צדיקים, און גרעסערע צדיקים אויף דער וועלט! דער רבונו של עולם וויל דען, אז עס זאל זיין בלויז איין צדיק?! א מענטש וועלכער האט א געפיל צום רבונו של עולם, האט הנאה צו הערן אז עס זענען פאראן אויף דער וועלט נאך אסאך גרעסערע צדיקים - ווי זיין רבי.

נישט מאכן דעם רבי'ן פאר א מציאות לעצמו

א דריטער ענין פון משקל החסידות: מען האט אויבן געזאגט, אז א חסיד איז אן 'ענף' פונעם צדיק'ס שורש נשמה, און דערפאר האט א חסיד געאטעמט דעם רבי'ן, ער האט כסדר געהאט דעם צדיק פאר די אויגן, און דורכדעם האט ער מקבל געווען א געוואלדיגע רוחניות'דיגע השפעה. אבער מיט דעם אלעמען דארף מען וויסן, אז אין דעם טאר מען אויך נישט גיין צו ווייט! עס האט אויך א גבול! מען דארף גדענקען, אז עס איז דא איין באשעפער אויף דער וועלט, און **נישט מאכן חלילה פונעם צדיק א מציאות פאר זיך**, ווייל דאס גרעניצט זיך מיט אמונות טפילות רחמנא ליצלן.

דער רבי פועל'ט - אבער דער רבוש"ע העלפט

לדוגמא: א מענטש האט געהאט לא עלינו א חולה אין שטוב און ער האט געדארפט א גרויסע ישועה למעלה מדרך הטבע, נו, איז ער געגאנגען צו זיין רבי'ן, און דער רבי האט אים צוגעזאגט אז דער חולה וועט געזונט ווערן, וכך הוה. נו, אודאי מעג ער גלייבן אז די ישועה האט דער רבי פאראורבעט, אבער **מען טאר נישט טראכטן קיין איין רגע, אז דאס איז עפעס א כח פאר זיך חס ושלום, ווייל דער רבי קען גארנישט אליינס!** נאר דאס איז אלעס דער כח פון די 'תפילות' וואס דער רבי האט מתפלל געווען און זיך געבעטן ברחמים צום רבונו של עולם, און דער רבונו של עולם איז דאך 'מתאוה לתפלתן של צדיקים', ממילא האט ער געהאלפן! אודאי מעג מען האבן הכרת הטוב פארן רבי'ן, אבער דער הודאה דארף זיין צום רבונו של עולם וועלכער האט געהאלפן בזכות הצדיק! דער שפראך דארף זיין: "דער רבונו של עולם האט געהאלפן!", נישט: "דער צדיק האט געהאלפן!".

מאך נישט פונעם 'צינור' א זאך פאר זיך

ביי געוויסע חסידים קען מען ליידער אמאל זען א טשטוש אין דעם ענין, אז ווען דער רבי פועל'ט אויס א ישועה, זאגט מען: "אַה, מיר האבן אזא גרויסן רבי'ן!". דאס איז 'פסולת החסידות', און קומט נישט פון עכטע חסידות. ווייל כאטש אלע השפעות קומען דורכן צדיק - איז ער דאך אבער נאר דער 'צינור'! דער אויבערשטער האט דיר געהאלפן, און געשיקט דיין ישועה בגשמיות וברוחניות דורכן צדיק! נו, גייסטו און **דו מאכסט דעם צינור ווי א זאך פאר זיך?! דו האקסט אפ דעם צינור פונעם רבונו של עולם?!** מאך נישט דעם רבי'ן פאר א מציאות פאר זיך! עס איז דא איין באשעפער אויף דער וועלט, אלעס איז ער און מען דינט נאר דעם איין איינציגן באשעפער.

ישר 718.484.2189

מערכת השיעורים
בארה"ב: 718.536.2347
בארה"ק: 072-3323310

כל הזכויות שמורות
למכון תולדות יהודה סטיטשין
אין להעתיק שום חלק מגליון זה בלי רשות המערכת

לקבל הגליון מדי שבוע במייל,
לסדר מוקד הפצה, ולתרומות:
gilyondoeihu@gmail.com - Tel. 347.662.3229